

การตอบสนองและการดูดใช้ในโตรเจนของข้าวโพดหวานในดินร่วนเหนียว

Nitrogen Response and Uptake of Sweet Corn Grown on Clay Loam Soil

ชัชชนพร เกื้อหนุน^{1/*} สายน้ำ อุดพวย^{1/} ปิยะนันท์ วิวัฒน์วิทยา^{1/}
Chattanaporn Kueanoon^{1/*} Sainam Udpuay^{1/} Piyanun Wiwatwittaya^{1/}

Received 24 May 2023/Revised 15 Nov. 2023/Accepted 17 Nov. 2023

ABSTRACT

Suitable nitrogen fertilizer management can increase yields and reduce chemical fertilizer uses but the existing nitrogen fertilizer recommendation for sweet corn production is not appropriate for site-specific recommendation. This study aimed to investigate nitrogen response and uptake of sweet corn grown on clay loam soil at Uthai Thani province in 2017. Treatments were laid out in a randomized complete block (RCB) with four replicates. The treatments consisted of six levels of nitrogen at the rates of 0, 8, 16, 24, 32 and 40 kg N/rai, while fertilizer application for phosphate and potash was 1.0 times of the soil test recommended rate. Results showed that the response of unhusked ear weight (Y) of Hybrix 3 cultivar to nitrogen application rate (x) grown in clay loam soil with low soil organic matter (1.34%) at Uthai Thani province could be expressed as a quadratic equation, by $Y = -0.6989x^2 + 44.985x + 2803$; $R^2 = 0.9106$. Moreover, the result of economic return analysis by VCR method showed that nitrogen fertilizer application at the rate of 16 kg N/rai could maximize the highest return. The amounts of total nitrogen uptake in plant were 25.7, 3.7 and 23.7 kg N, P and K/rai, respectively, while the amounts of total nitrogen lost by yield removal were 10.6, 1.8 and 7.8 kg N, P and K/rai, respectively. Using proper rate of nitrogen fertilizer can efficiently increase yield of sweet corn grown on clay loam soil at Uthai Thani province.

Keywords: nitrogen; phosphate; potash; nutrient use efficiency; nutrient uptake

---

^{1/} กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร 50 ถนนพหลโยธิน ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

^{1/} Agricultural Production Sciences Research and Development Office, Department of Agriculture, 50 Phahonyothin Rd, Lat Yao, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

* Corresponding author: wasak_k@hotmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการปุ๋ยไนโตรเจนที่เหมาะสมสามารถเพิ่มผลผลิตและลดการใช้ปุ๋ยเคมีได้ แต่คำแนะนำการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนกับข้าวโพดหวานไม่ได้จำเพาะกับสภาพของพื้นที่ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองและการดูดใช้ธาตุอาหารไนโตรเจนของข้าวโพดหวานในกลุ่มดินร่วนเหนียวชุดดินชัยนาท ใน จ. อุทัยธานี ใช้แผนการทดลองแบบสุ่มในบล็อกสมบูรณ์ ประกอบด้วย 6 กรรมวิธีจำนวน 4 ซ้ำ กรรมวิธีเป็นปุ๋ยไนโตรเจน 6 ระดับ ได้แก่ 0 8 16 24 32 และ 40 กก. N/ไร่ โดยทุกกรรมวิธีใส่ปุ๋ยฟอสเฟตและปุ๋ยโพแทชในอัตรา 1.0 เท่าของคำแนะนำตามค่าการวิเคราะห์ดิน ผลการทดลองพบว่า การตอบสนองของผลผลิตฝัก (Y) ต่อปุ๋ยไนโตรเจน (x) ของข้าวโพดหวานพันธุ์ไฮบริด 3 ที่ปลูกในดินร่วนเหนียวที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำ (1.34%) ใน จ. อุทัยธานี ดังสมการ quadratic $Y = -0.6989x^2 + 44.985x + 2803$ โดยมีค่า $R^2 = 0.9106$ เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ด้วยวิธี VCR พบว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 16 กก. N/ไร่ ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าทางเศรษฐกิจมากที่สุด ข้าวโพดมีการดูดใช้ธาตุอาหารทั้งหมด 25.7 3.7 และ 23.7 กก. N P และ K/ไร่ ตามลำดับ และธาตุอาหารที่สูญหายไปกับผลผลิต 10.6 1.8 และ 7.8 กก. N P และ K/ไร่ ตามลำดับ การใช้อัตราปุ๋ยไนโตรเจนที่เหมาะสมสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวโพดหวานที่ปลูกในดินร่วนเหนียวในชุดดินชัยนาทใน จ. อุทัยธานีอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ไนโตรเจน; ฟอสเฟต; โพแทช; ประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ย; การดูดใช้ธาตุอาหาร

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานทั้งหมด ปี พ.ศ. 2565 ประมาณ 213,565 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 450,358 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 2,177 กก./ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) ในปี พ.ศ.

2561 มีปริมาณการส่งออก 532,370 ตัน คิดเป็นมูลค่า 7,956 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 คิดเป็น 3.84% (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) โดย จ. อุทัยธานีมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวาน 642 ไร่ เป็นผลผลิต 1,329 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 2,070 กก./ไร่ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6, 2562)

การผลิตข้าวโพดหวานให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพที่สูง ต้องจัดการดินและมีการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ อันมีผลต่อปริมาณและชนิดธาตุอาหารพืชที่เป็นประโยชน์ในดิน ไนโตรเจนเป็นธาตุอาหารพืชที่ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เพิ่มขนาดของใบและลำต้น การสังเคราะห์แสงและการสร้างเมล็ดของข้าวโพด จึงพบมีการดูดใช้ในโตรเจนสูงกว่าธาตุอาหารชนิดอื่น ๆ พืชได้รับไนโตรเจนจากการให้ปุ๋ยเคมีไนโตรเจนและบางส่วนในดินจากการย่อยสลายของเศษซากพืช ระยะออกดอกตัวผู้และตัวเมีย ข้าวโพดมีความต้องการไนโตรเจนมากที่สุด (สันติ และ ดิสสพันธุ์, 2549) แต่หากได้รับไนโตรเจนมากเกินไป จะเหี่ยวใบ ผลผลิตลดลง อ่อนแอต่อโรค (คณาจารย์ ภาควิชาปฐพีวิทยา, 2548) การขาดไนโตรเจนจะทำให้พืชชะงักการเจริญเติบโต ลำต้นผอมสูงและอาจโค้งงอ การติดเมล็ดบนฝักไม่สมบูรณ์ (กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร, 2564) ปัจจุบันคำแนะนำการให้ปุ๋ยกับข้าวโพดหวานยังเป็นสูตรและอัตราแบบกว้าง ๆ ไม่จำเพาะในแต่ละกลุ่มเนื้อดินและในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้การใช้ปุ๋ยไม่ถูกต้องและไม่ตรงตามความต้องการของพืช ด้วยแต่ละพื้นที่มีระดับความอุดมสมบูรณ์และปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินที่แตกต่างกัน กลุ่มเนื้อดินมีผลต่อความเป็นประโยชน์ของไนโตรเจนในดิน โดยความต้องการไนโตรเจนของกลุ่มเนื้อดินร่วนปนทราย อาทิ ชุดดินโคราช อยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มเนื้อดินเหนียว อาทิ ชุดดินลพบุรี โดยทั่วไป ดินเนื้อละเอียดมีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารไว้ได้ดีกว่าดินเนื้อหยาบ จึงสามารถปลดปล่อยธาตุอาหารให้แก่พืชได้มากกว่า มีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษากิจการปุ๋ยไนโตรเจนในกลุ่มเนื้อดินต่าง ๆ พบว่า

ข้าวโพดหวานตอบสนองต่ออัตราของปุ๋ยที่แตกต่างกัน สำหรับดินร่วนซุยดินกำแพงแสน การให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 0 12 24 และ 36 กก. N/ไร่ ให้ขนาดของฝัก จำนวนเมล็ดต่อฝัก จำนวนแถวต่อฝัก และน้ำหนักเมล็ดเพิ่มขึ้นตามอัตราปุ๋ยที่ให้สูงขึ้น (สุรเดช และพัชราภรณ์, 2529) ดินร่วนเหนียวปนทรายที่มีปริมาณไนโตรเจนต่ำ การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 19.2 กก. N/ไร่ ได้รับผลผลิตสูงกว่าการไม่ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนถึง 54% (Khan et al., 2018) ส่วนดินร่วนปนทรายซุยดินแฉิมที่มีปริมาณไนโตรเจนต่ำ ให้ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 25-30 กก. N/ไร่ (Kaweewong and Moonta, 2020) สำหรับดินร่วนปนทรายที่มีอินทรีย์วัตถุในดินค่อนข้างสูง ไม่พบการตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนของข้าวโพดหวาน แต่ดินร่วนปนทรายแป้งที่มีอินทรีย์วัตถุในดินปานกลาง การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 0.5 0.75 และ 1.0% ของคำแนะนำตามค่าวิเคราะห์ดินหรืออัตรา 3.71 5.57 และ 7.42 กก. N/ไร่ ให้ผลผลิตข้าวโพดหวาน 42 54 และ 53% ตามลำดับ ขณะที่ การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 1.25% ของคำแนะนำตามค่าวิเคราะห์ดินหรืออัตรา 9.28 กก. N/ไร่ ส่งผลให้ผลผลิตลดลง (นงเยาว์ และคณะ, 2558)

จะเห็นว่า ข้าวโพดหวานที่ปลูกในเนื้อดินต่างกันตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนไม่เหมือนกัน เนื่องจากดินมีปริมาณไนโตรเจนหรืออินทรีย์วัตถุมากน้อยแตกต่างกัน และประสิทธิภาพในการปลดปล่อยไนโตรเจนในรูปที่เป็นประโยชน์ขึ้นอยู่กับชนิดของดินและสภาพภูมิอากาศ การใช้ปุ๋ยไนโตรเจนอย่างเหมาะสม เพียงพอและสมดุล จะส่งผลให้ได้รับผลผลิตข้าวโพดหวานสูง แต่ปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยการปลูกข้าวโพดหวานในกลุ่มดินเหนียว-ร่วนเหนียว ซุยดินซุยนาทที่มีปริมาณของอินทรีย์วัตถุต่ำ โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์สูง จัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง งานวิจัยนี้จึงศึกษาการตอบสนองการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนของข้าวโพดหวานพันธุ์ไฮบริด 3 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาคำแนะนำการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนในการผลิตข้าวโพดหวาน

ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเฉพาะเจาะจงกับสภาพพื้นที่

อุปกรณ์และวิธีการ

พื้นที่ศึกษา

ดำเนินการทดลองในปี พ.ศ. 2560 ในแปลงเกษตรกร ต. เทโพ อ. เมืองอุทัยธานี จ. อุทัยธานี ซึ่งจัดอยู่ในชุดดินซุยนาท (Cn) (Fine, mixed, active, nonacid, isohyperthermic Aeric (Vertic) Endoaquepts) เก็บตัวอย่างดินรวมก่อนปลูกที่ระดับความลึก 0-20 ซม. จัดเป็นดินร่วนเหนียว เป็นกรดจัด (pH 5.4) ปริมาณอินทรีย์วัตถุต่ำ (1.34%) ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ในดินสูงมาก (103 มก./กก.) เนื่องจากการจัดการปุ๋ยของเกษตรกรที่มีการใส่ปุ๋ยสูตรเสมออย่างต่อเนื่อง ส่วนโพแทสเซียมที่สกัดได้ในดินปานกลาง (94 มก./กก.) ซึ่งดินในพื้นที่เพาะปลูกนี้จัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง (กองสำรวจดิน, 2523) แนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในการผลิตข้าวโพดหวาน อัตรา 20-5-10 กก. N-P₂O₅-K₂O/ไร่ ดินที่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพดหวานควรมีอินทรีย์วัตถุมากกว่า 1% ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์มากกว่า 10 มก./กก. โพแทสเซียมที่สกัดได้มากกว่า 60 มก./กก. (กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร, 2564)

การปลูกและดูแลรักษาข้าวโพดหวาน

วางแผนการทดลองแบบสุ่มในบล็อกสมบูรณ์ มี 4 ซ้ำ กรรมวิธี คือ ปุ๋ยไนโตรเจน (N) 6 ระดับ ได้แก่ 0 8 16 24 32 และ 40 กก. N/ไร่ ใส่ปุ๋ยฟอสเฟต (P) และ ปุ๋ยโพแทช (K) ตามค่าวิเคราะห์ดิน ไถเตรียมดิน ยกแปลงย่อยขนาด 4.5x6.0 ม. ปลูกข้าวโพดหวานวันที่ 10 มกราคม 2560 พันธุ์ไฮบริด 3 (Hybrix 3) ใช้ระยะปลูก 0.75x0.25 ม. ถอนแยกให้เหลือ 1 ต้น/หลุม ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งแรกรองพื้นกันหลุมด้วยปุ๋ย P+K ครั้งที่สอง หลังปลูก 14 วัน ด้วย ½ N ครั้งที่สาม หลังปลูก 25 วัน ด้วยปุ๋ยไนโตรเจนส่วนที่เหลือ ใส่ปุ๋ยสองข้างของแถวปลูกพร้อมพรวนดินกลับ โดยไนโตรเจนในรูปปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ฟอสฟอรัสในรูปปุ๋ยทริบิล

ซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) และโพแทสเซียมในรูปปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) ให้น้ำระบบน้ำพุ่ม ปริมาณและความถี่บ่อยในการให้สังเกตจากความชื้นในดิน เก็บเกี่ยววันที่ 23 มีนาคม 2560 ในพื้นที่ขนาด 3x5 ตร.ม.

การวิเคราะห์ธาตุอาหารในตัวอย่างพืช

เก็บตัวอย่างพืชที่ระยะเก็บเกี่ยว แปรย่อยละ 2 ต้น แยกเป็นส่วนของลำต้น ใบ เมล็ด ชั่ง และกาบฝัก ชั่งน้ำหนักสด อบแห้ง ชั่งน้ำหนักแห้ง บดละเอียด วิเคราะห์หาปริมาณและการดูดใช้ธาตุอาหาร N P K โดยวัดปริมาณไนโตรเจนทั้งหมด ทำการย่อยสลายด้วยกรดกำมะถันเข้มข้น (conc. H_2SO_4) และตัวเร่งปฏิกิริยา วิเคราะห์ปริมาณไนโตรเจนโดยวิธี micro-Kjeldahl method (Bremner, 1960) วัดปริมาณฟอสฟอรัสทั้งหมดใช้วิธีของ Piper (1966) คือ wet oxidation โดยย่อยตัวอย่างพืชด้วยกรดผสมเข้มข้น ($HClO_4+HNO_3$ อัตราส่วน 1:2) นำสารละลายที่ย่อยได้บางส่วนไปทำให้เกิดสีด้วยน้ำยา molybdate-vanadate และวัดด้วยเครื่อง spectrophotometer วัดปริมาณโพแทสเซียมทั้งหมด นำตัวอย่างพืชไป

ย่อยสลายโดยวิธี wet oxidation เช่นเดียวกับการหาฟอสฟอรัสทั้งหมด นำสารละลายที่ได้วัดด้วยเครื่อง atomic absorption spectrophotometer (Piper, 1966)

การบันทึกข้อมูล

ความหวาน ($^{\circ}$ Brix) ผลผลิต น้ำหนักสด-แห้งของลำต้น ใบ เมล็ด ชั่งและกาบฝัก ปริมาณและการดูดใช้ธาตุอาหาร N P K ในลำต้น ใบ เมล็ด ชั่งและกาบฝัก วิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจโดยใช้อัตราส่วนระหว่างรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ปุ๋ยต่อรายจ่ายจากการใช้ปุ๋ย หรือ value to cost ratio (VCR) วัดประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนของข้าวโพดหวาน ตามวิธีของ Fageria et al. (1997) โดยคำนวณหา (1) ประสิทธิภาพการใช้ไนโตรเจน (agronomic nitrogen use efficiency; ANUE) (2) ประสิทธิภาพการใช้ไนโตรเจนในทางสรีระ (physiological nitrogen use efficiency; PNUE) และ (3) ประสิทธิภาพการดูดใช้ปุ๋ย (apparent nitrogen recovery efficiency; ANRE) ดังนี้

$$ANUE \text{ (กก./กก.)} = \frac{\text{ผลผลิต (ใส่ปุ๋ย N)} - \text{ผลผลิต (ไม่ใส่ปุ๋ย N)}}{\text{ปริมาณปุ๋ย N ที่ใส่}}$$

$$PNUE \text{ (กก./กก.)} = \frac{\text{ผลผลิต (ใส่ปุ๋ย N)} - \text{ผลผลิต (ไม่ใส่ปุ๋ย N)}}{\text{ธาตุอาหารที่พืชดูดใช้ (ใส่ปุ๋ย N)} - \text{ธาตุอาหารที่พืชดูดใช้ (ไม่ใส่ปุ๋ย N)}}$$

$$ANRE \text{ (\%)} = \frac{[\text{ธาตุอาหารที่พืชดูดใช้ (ใส่ปุ๋ย N)} - \text{ธาตุอาหารที่พืชดูดใช้ (ไม่ใส่ปุ๋ย N)}] \times 100}{\text{ปริมาณปุ๋ย N ที่ใส่}}$$

นำข้อมูลผลผลิต ความเข้มข้น และการดูดใช้ธาตุอาหารในข้าวโพดหวานไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยวิธี Duncan's new multiple range test (DMRT) และนำข้อมูลผลผลิตและอัตราปุ๋ยไนโตรเจนไปสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นตรง (linear regression) โดยสมการ $y=bx+a$ ให้ y คือ ผลผลิต และ x คือ อัตราปุ๋ยไนโตรเจน

การวิเคราะห์คุณสมบัติของดินหลังเก็บเกี่ยว

เก็บตัวอย่างดินรวมก่อนปลูกที่ระดับความลึก 0-20 ซม. จำนวน 10 จุด/แปลง แล้วคลุกเคล้ารวมกัน

เป็น 1 ตัวอย่าง ผึ่งให้แห้งในที่ร่ม ย่อยดินผ่านตะแกรงร่อนเพื่อวิเคราะห์ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) โดยใช้อัตราส่วนดินต่อน้ำ เท่ากับ 1:1 (Davis, 1943) ปริมาณอินทรีย์วัตถุ (OM) ตามวิธีของ Walkley and Black (Nelson and Sommer, 1982) โดยการย่อยดินด้วยกรดซัลฟิวริกเข้มข้นและสารละลาย $1N K_2Cr_2O_7$ ไตรเตรต์ด้วยสารละลาย $0.5N$ ammonium ferrous sulfate วัดปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (available phosphorus) โดยสกัดดินด้วยวิธี Bray-II (Bray and Kurtz, 1945) และวิเคราะห์ปริมาณโดยวิธีเทียบสี (colorimetric by ascorbic acid method)

(Kuo, 1996) วิเคราะห์ปริมาณโพแทสเซียมที่สกัดได้ (extractable K) โดยสกัดดินด้วยสารละลาย 1M NH_4OAc pH 7.0 (Pratt, 1965) และวัดปริมาณด้วยเครื่อง atomic absorption spectrophotometer (AAS) ด้วยเทคนิค atomic emission

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตข้าวโพด

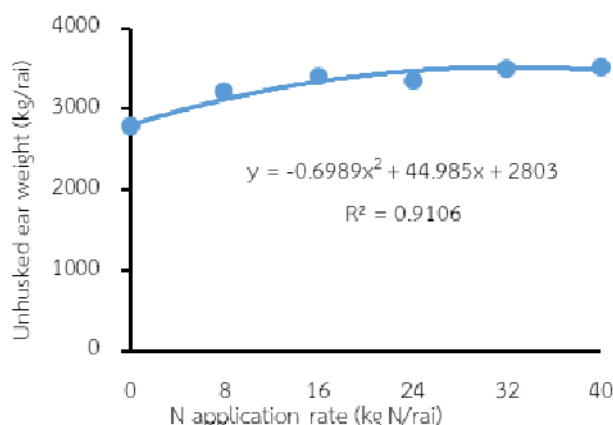
การจัดการปุ๋ยทำให้ผลผลิตข้าวโพดหวานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง (Table 1) โดยการไม่ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนให้ผลผลิตฝัก (2,803 กก./ไร่) ต่ำกว่าการใส่ปุ๋ยไนโตรเจน 8-40 กก./ไร่ ขณะที่การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนแต่ละอัตรา (8 16 24 32 และ 40 กก./ไร่) ให้ผลผลิตฝักไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าอยู่ในช่วง 3,213-3,525 กก./ไร่ แม้การตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอัตราของปุ๋ยที่ใส่เพิ่ม แต่เมื่อนำปริมาณผลผลิต (Y) ไปหาความสัมพันธ์กับอัตราปุ๋ยไนโตรเจน (x) พบว่า มีความสัมพันธ์แบบ quadratic ตามสมการ $Y = -0.6989x^2 + 44.985x + 2803$ มีค่า $R^2 = 0.9106$ (Figure 1) ขณะที่การดูการใช้ไนโตรเจนของข้าวโพดหวานมีปริมาณสูงสุดเมื่อให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 16 กก./ไร่ การให้ปุ๋ยในปริมาณมากเกินไป (24-40 กก./ไร่) มีผลทำให้การดูใช้ไนโตรเจนลดต่ำลง

(Figure 2) ผลที่ได้ใกล้เคียงกับคำแนะนำการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนตามค่าวิเคราะห์ดิน (20 กก./ไร่) ซึ่งเพียงพอสำหรับการปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่นี้ เนื่องจากการให้ไนโตรเจนสูงกว่า 16 กก./ไร่ ไม่ทำให้การเจริญเติบโตของพืชเพิ่มสูงกว่าการให้ไนโตรเจนอัตราต่ำ ซึ่งแตกต่างจาก Khan et al. (2018) ที่ได้ศึกษาการตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนในดินร่วนเหนียวปนทรายที่มีอินทรีย์วัตถุหรือไนโตรเจนระดับต่ำ ข้าวโพดมีการตอบสนองต่อไนโตรเจนสูงสุดที่ระดับ 19.2 กก./ไร่ ผลการทดลองยังแตกต่างกับ Kaweewong and Moonta (2020) ที่ปลูกข้าวโพดหวานในดินร่วนซุยดินแม่ริมที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำ (1.4%) ข้าวโพดตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนที่ระดับ 25-30 กก./ไร่ ซึ่งการจัดการปุ๋ยไนโตรเจนในการผลิตข้าวโพดหวานที่แตกต่างกัน เนื่องจากชนิดของดินเป็นตัวจำกัด เช่น เนื้อดิน อินทรีย์วัตถุเป็นต้น ส่งผลให้การผลิตข้าวโพดหวานที่ปลูกในดินร่วนเหนียวใช้ปุ๋ยไนโตรเจนในอัตราต่ำกว่า เห็นได้ว่าปริมาณผลผลิตและน้ำหนักสดต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่น้ำหนักแห้งลำต้น เมล็ด กาบฝัก ซึ่งและใบของข้าวโพดมีค่าใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับความหวานของข้าวโพดที่ไม่ต่างกัน (Table 2) ในขณะที่ Wu et al. (1993) พบว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราสูงส่งผลให้ soluble sugar ลดลง

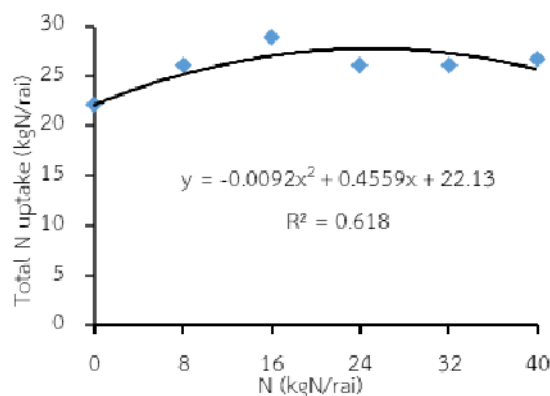
Table 1 Yield and yield components of sweet corn grown at Uthai Thani province in 2017

N rate (kg N/rai)	Unhusk ear ^{1/} (kg/rai)	Stover fresh wt. ^{1/} (kg/rai)	Brix (°Brix)	Plant dry matter (kg/rai)				
				Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk
0	2,803 b	3,758 b	14.6	306	499	382	141b	323
8	3,213 a	4,581 a	14.2	361	542	473	169b	351
16	3,419 a	4,382 a	14.5	345	573	471	166b	339
24	3,353 a	4,372 a	14.9	353	532	461	166b	369
32	3,510 a	4,485 a	14.3	346	506	447	163b	365
40	3,525 a	4,401 a	14.3	367	460	447	214a	361
Mean	3,304	4,329	14.5	346	519	447	170	351
F-test	**	*	<1	<1	<1	ns	ns	<1
CV (%)	7.6	7.7	4.5	14.5	17.0	11.8	11.1	15.3

^{1/} Means in the same column followed by a common letter are not significantly different at the 5% level by DMRT, ns : not significant, * : significant at 5% level probability, ** : significant at 1% level probability

Figure 1 Response curve of nitrogen fertilizer rates and sweet corn yield

Figure 2 Relationship between total nitrogen uptake in plant (kg N/rai) and amount of nitrogen application (kg N/rai)

ความเข้มข้นของธาตุอาหารในส่วนต่าง ๆ ของข้าวโพด

การจัดการปุ๋ยไนโตรเจนไม่ทำให้ความเข้มข้นของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมในเมล็ด ลำต้น ใบ ช่ และกาบฝักแตกต่างกัน โดยมีความเฉลี่ยสำหรับไนโตรเจน 1.80 1.14 2.03 0.89 และ 0.81% ตามลำดับ ความเข้มข้นของไนโตรเจนในใบสูงกว่าเมล็ด>เมล็ด>ลำต้น>ช่>กาบฝัก ส่วนฟอสฟอรัสในเมล็ดและใบ>ช่>กาบฝักและลำต้น มีความเฉลี่ย 0.29 0.13 0.26 0.18 และ 0.15% ตามลำดับ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโพแทสเซียม 1.02 1.48 1.89 0.92 และ 0.76% ตามลำดับ และในใบ>ลำต้น>เมล็ด>ช่>กาบฝัก (Table 2) โดยความเข้มข้นของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม

และแมกนีเซียมในใบระดับที่พอเพียง คือ 2.7-3.5 0.2-0.4 1.7-2.5 0.2-1.0 และ 0.2-0.6% ตามลำดับ (กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร, 2564)

เมล็ดมีปริมาณความเข้มข้นของไนโตรเจน>โพแทสเซียม>ฟอสฟอรัส คิดเป็นสัดส่วน 6:4:1 ลำต้นมีปริมาณของโพแทสเซียม>ไนโตรเจน>ฟอสฟอรัส ในสัดส่วน 11:9:1 ขณะที่ใบมีความเข้มข้นของไนโตรเจน>โพแทสเซียม>ฟอสฟอรัส เป็นสัดส่วน 8:7:1 ส่วนช่และกาบฝักมีปริมาณโพแทสเซียมใกล้เคียงกับไนโตรเจน>ฟอสฟอรัส โดยมีสัดส่วน 5:5:1 และ 5:5:1 ตามลำดับ (Table 2) เมื่อประเมินสัดส่วนของธาตุอาหารที่พืชต้องการเห็นได้ว่า ข้าวโพดหวานต้องการไนโตรเจนและโพแทสเซียมในปริมาณที่สูงกว่าฟอสฟอรัส แต่

คำแนะนำการใช้ปุ๋ยสำหรับข้าวโพดหวานยังเป็น
สูตรนำไปใช้กับทุก ๆ กลุ่มเนื้อดินหรือสภาพพื้นที่
จึงให้ธาตุอาหารไม่สอดคล้องกับความต้องการของ

พืชและยังทำให้เกิดการตกค้างของธาตุอาหารในดิน
โดยเฉพาะฟอสฟอรัส พบว่า มีปริมาณสูงมากในดิน

Table 2 Nutrient concentrations in each part by sweet corn

N rate (kg N/ai)	N concentration (%)					P concentration (%)					K concentration (%)				
	Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk	Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk	Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk
0	1.75	1.15	2.01	0.90	0.79	0.28	0.15	0.26	0.19	0.18	0.95	1.56	1.84	0.94	0.82
8	1.78	1.14	2.02	0.83	0.79	0.30	0.13	0.25	0.18	0.15	1.07	1.35	1.80	0.86	0.76
16	1.84	1.06	2.07	0.92	0.83	0.31	0.12	0.27	0.20	0.14	1.07	1.39	1.86	0.97	0.73
24	1.74	1.11	2.04	0.93	0.82	0.30	0.13	0.25	0.19	0.14	1.04	1.53	1.90	0.97	0.80
32	1.84	1.23	2.02	0.93	0.83	0.27	0.13	0.27	0.18	0.14	1.04	1.64	2.04	0.94	0.74
40	1.87	1.14	2.03	0.87	0.83	0.28	0.13	0.27	0.18	0.14	0.96	1.39	1.91	0.87	0.69
Mean	1.80	1.14	2.03	0.89	0.81	0.29	0.13	0.26	0.18	0.15	1.02	1.48	1.89	0.92	0.76
F-test	ns	<1	ns	ns	<1	<1	ns	<1	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
CV(%)	3.8	11.5	1.7	7.3	5.4	12.7	14.2	9.7	6.5	9.2	8.7	13.5	5.3	10.3	6.8

ns : not significant

ปริมาณการดูดใช้ธาตุอาหารของข้าวโพด

การไม่ใส่ปุ๋ยไนโตรเจนทำให้ข้าวโพดหวาน
ดูดใช้ไนโตรเจนทั้งหมดต่ำสุด (21.99 กก.N/ไร่)
จึงส่งผลให้ปริมาณผลผลิตต่ำและต่ำกว่าการใส่
ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราอื่น ๆ (8-40 กก. N/ไร่) ทำให้
ข้าวโพดมีการดูดใช้ไนโตรเจนระหว่าง 25.34-26.30
กก.N/ไร่ ส่งผลให้ได้รับผลผลิตเพิ่มสูง 3,213-3,525
กก./ไร่ (Table 3) สอดคล้องกับกองวิจัยพัฒนา
ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร (2564) ที่พบว่า
ข้าวโพดหวานพันธุ์ไฮบริด 3 มีการดูดใช้ไนโตรเจน
ทั้งหมด 6.90 กก.N/ไร่/ตันผลผลิต และยังใกล้เคียง
กับ Khan et al. (2018) ที่รายงานว่า การให้ไนโตรเจน
อัตรา 19.2 กก.N/ไร่ ทำให้ข้าวโพดหวานมีการดูด
ใช้ไนโตรเจนทั้งหมด 28.02 กก.N/ไร่

ในการจัดการปุ๋ยไนโตรเจนสำหรับการผลิต
ข้าวโพดหวาน เมื่อนำผลผลิตออกไปนอกพื้นที่ทำให้
สูญเสียธาตุอาหารคิดเป็นปริมาณ 10.6 1.8 และ

7.8 กก.N P และ K/ไร่ ตามลำดับ ดังนั้น คำแนะนำ
การใช้ปุ๋ยไนโตรเจนในการผลิตข้าวโพดหวานที่ปลูก
ในชุดดินชั้นนาท ที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำ ฟอสฟอรัสที่
เป็นประโยชน์สูงมากและโพแทสเซียมที่เป็น
ประโยชน์ปานกลาง คือ 16 กก.N/ไร่ ก็เพียงพอ
หรือสามารถชดเชยธาตุอาหารไนโตรเจนที่ถูก
นำออกไปพร้อมกับผลผลิตได้ คือ 10.6 กก.N/ไร่
แต่หากนำทั้งตอซังและฝักออกไปจากพื้นที่ทำให้
ปริมาณธาตุอาหารทั้งหมดที่สูญหาย 25.7 3.67
และ 23.65 กก.N P และ K/ไร่/ฤดู จะส่งผลให้
ปริมาณธาตุอาหารที่นำออกไปเกินดุลของปริมาณ
ธาตุอาหารที่ใส่ลงไปดิน คำแนะนำการใช้ปุ๋ย
ไนโตรเจนอัตราดังกล่าวที่ใช้ในพื้นที่นี้จึงไม่เพียงพอ
ดังนั้น จึงควรแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีไนโตรเจนร่วมกับ
การจัดการตอซังข้าวโพดหลังการเก็บเกี่ยวด้วยการ
สับกลบลงดิน

Table 3 Nutrient uptake in each part by sweet corn

N rate (kg N/rai)	N uptake (kg/rai)					Total (kg/rai)	P uptake (kg/rai)					Total (kg/rai)	K uptake (kg/rai)					Total (kg/rai)
	Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk		Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk		Grain	Stalk	Leave	Cob	Husk	
0	5.33	5.21	7.68	1.25	2.53	21.99	0.89	0.76	0.99	0.27	0.57	3.47	3.04	7.79	7.08	1.30	2.63	21.98
8	6.41	5.22	9.80	1.40	2.77	25.34	1.06	0.68	1.18	0.30	0.52	3.72	3.88	7.01	8.50	1.44	2.65	23.47
16	6.36	5.88	9.75	1.51	2.82	26.30	1.06	0.68	1.27	0.32	0.49	3.80	3.75	8.04	8.81	1.59	2.47	24.65
24	6.15	5.80	9.72	1.54	3.02	25.92	1.05	0.66	1.15	0.31	0.52	3.70	3.66	8.12	8.78	1.59	2.95	25.11
32	6.35	5.44	9.04	1.51	3.04	25.38	0.97	0.63	1.20	0.29	0.52	3.60	3.60	8.11	9.11	1.52	2.71	25.13
40	6.85	4.71	9.06	1.85	2.96	25.42	1.05	0.58	1.21	0.37	0.49	3.71	3.59	6.39	8.52	1.86	2.48	22.03
Mean	6.24	5.33	9.17	1.51	2.86	25.06	1.01	0.66	1.17	0.31	0.52	3.67	3.60	7.52	8.47	1.55	2.65	23.86
F-test	ns	<1	ns	ns	<1	ns	<1	<1	ns	ns	<1	<1	<1	ns	ns	ns	<1	ns
CV(%)	15.4	15.1	12.0	11.7	15.0	10.2	27.9	25.0	9.7	9.7	19.5	13.4	16.9	17.1	12.3	11.1	14.1	10.2

ns : not significant

ประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนของข้าวโพดหวาน

ประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยแสดงถึงความสามารถของพืชในการให้ผลผลิตต่อหน่วยของปุ๋ยที่ใช้ เป็นความสามารถในการดึงดูดธาตุอาหารไปสะสมไว้ในต้นแล้วเปลี่ยนให้เป็นผลผลิต (Moll et al., 1982) จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้นิโตรเจนพบว่า เมื่อใส่ปุ๋ยไนโตรเจนเพิ่มขึ้นในอัตรา 8 16 24 32 และ 40 กก./ไร่ ทำให้ประสิทธิภาพการใช้นิโตรเจนของข้าวโพดลดลง โดย ANUE มีค่า 54 39 23 22 และ 18 กก./กก.N ตามลำดับ (Table 4) เนื่องจากการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไปเกินกว่าความต้องการของข้าวโพด ไนโตรเจนส่วนเกินไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการเจริญเติบโตและสร้างผลผลิต แต่จะอยู่ในดินหรือสูญหายไปโดยกระบวนการต่าง ๆ จึงทำให้ ANUE ลดต่ำลง สอดคล้องกับประสิทธิภาพการดูดใช้ปุ๋ย ซึ่งพบว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจน 8 กก./ไร่ มีค่า ANRE สูงสุด 50% แต่เมื่อใส่ปุ๋ยไนโตรเจนเพิ่มขึ้น กลับทำให้ ANRE ลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Johnson and Raun (2003) ซึ่งพบว่า การให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราต่ำจะทำให้ ANUE มีค่าสูง แต่การให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตราสูง (7.2-17.9 กก./ไร่) มากจนเกินความต้องการของพืชจะทำให้ ANUE มีค่าต่ำ แต่ขัดแย้งกับ Oktem et al. (2010) ที่พบว่า

ANUE มีค่าเพิ่มสูงขึ้นเมื่อมีการให้ปุ๋ยไนโตรเจนแก่ข้าวโพดหวานในอัตราเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ค่า ARNE นั้นขึ้นอยู่กับความต้องการไนโตรเจนของพืชและปริมาณไนโตรเจนที่ปุ๋ยปลดปล่อยออกมาให้แก่พืช (Dobermann, 2005) การใส่ปุ๋ยไนโตรเจน อัตรา 8 16 24 32 และ 40 กก./ไร่ ทำให้ข้าวโพดมีการดูดใช้นิโตรเจนจากปุ๋ย (PNUE) ไปใช้ในการสร้างผลผลิตเฉลี่ย 92 166 113 225 และ 192 กก./กก.N ที่พืชดูดใช้ นั่นคือ กรรมวิธีที่ใส่ปุ๋ยไนโตรเจน 32 กก./ไร่ ทำให้ข้าวโพดสามารถนำไนโตรเจนที่ดูดใช้ไปสร้างผลผลิตได้สูงสุด แตกต่างกับ Eivazi and Habibi (2013) รายงานว่าใส่ปุ๋ยไนโตรเจนสูงสุดที่ระดับ 17.6 กก./ไร่ แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนทางสรีระขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการใช้นิโตรเจนของข้าวโพด (Biswas and Ma, 2016) แนวทางการจัดการปุ๋ยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นประโยชน์และลดการสูญเสียของปุ๋ยไนโตรเจนให้ใส่ไบโอชาร์ร่วมกับปุ๋ยไนโตรเจน เนื่องจากไบโอชาร์มีผลทำให้การสะสมของไนโตรเจนในดินเพิ่มมากขึ้น (เสาวคนธ์, 2557; ชัชชนพร และคณะ, 2564) หรือการให้ปุ๋ยไนโตรเจนร่วมกับการไถกลบเศษตอซัง (Liu et al., 2006; Gao et al., 2020)

Table 4 Nitrogen use efficiency on sweet corn production at Uthai Thani province in 2017

Item	Nitrogen level (kg N/rai)					P-value
	8	16	24	32	40	
N removal (kg/rai)	26	29	26	26	27	ns
Agronomic N use efficiency (kg/kg N)	54	39	23	22	18	*
Physiological N use efficiency (kg/kg N)	92	166	113	225	192	ns
Apparent N recovery efficiency (%)	50	28	10	9	5	ns

ns : not significant, * : significant at 5% level probability

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจโดยใช้อัตราส่วนระหว่างรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ปุ๋ยต่อรายจ่ายจากการใช้ปุ๋ย หรือ ค่า value to cost ratio (VCR) (Table 5) พบว่า การให้ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 16 กก./ไร่ ให้ผลตอบแทนสุทธิและค่า VCR (3.0) สูงสุด ดังนั้น การผลิตข้าวโพดหวานในดินร่วนเหนียวชุดดินชัยนาท จ. อุทัยธานี ที่มีอินทรีย์วัตถุ 1.34% ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ 103 มก./กก. และโพแทสเซียมที่สกัดได้ 94 มก./กก. ควรใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 16 กก./ไร่ ร่วมกับปุ๋ยฟอสเฟต 5 กก./ไร่ และปุ๋ยโพแทช 10 กก./ไร่

K₂O/ไร่ ถือว่าคุ้มค่ากับการลงทุนและเป็นระดับธาตุอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของข้าวโพดหวาน เนื่องจากการนำผลผลิตออกไปนอกพื้นที่คิดเป็นปริมาณธาตุอาหารที่สูญเสียเพียง 10.6 1.8 และ 7.8 กก. N, P และ K/ไร่ ตามลำดับ หรือคิดเป็นเนื้อปุ๋ย 10.6 4.1 และ 9.4 กก. N-P₂O₅-K₂O/ไร่ การให้ปุ๋ยข้าวโพดหวานในอัตราดังกล่าวสามารถชดเชยปริมาณของธาตุอาหารที่ติดไปกับผลผลิตที่ถูกนำออกไปจากพื้นที่ได้ จึงทำให้ระบบการผลิตในระยะยาวเกิดความยั่งยืนเมื่อมีการใส่ปุ๋ยเพิ่มเติมลงไปดิน สมดุลกับปริมาณของธาตุอาหารที่สูญหาย

Table 5 Value/cost ratio of nitrogen fertilizer application in sweet corn production at Uthai Thani province during 2017 cropping season

N-P-K rate (kg N-P ₂ O ₅ - K ₂ O/rai)	Yield (kg/rai)	Increased yield (kg/rai)	Gross return (Baht/rai)	Cost of fertilizer (Baht/rai)	Net return (Baht/rai)	VCR
T1 (0-5-10)	2,803	0	0	508	-	-
T2 (8-5-10)	3,213	410	2,050	770	1,280	2.7
T3 (16-5-10)	3,419	616	3,080	1,033	2,047	3.0
T4 (24-5-10)	3,353	550	2,750	1,296	1,454	2.1
T5 (32-5-10)	3,510	707	3,535	1,559	1,976	2.3
T6 (40-5-10)	3,525	722	3,610	1,822	1,788	2.0

Note: 21-0-0=6.90 Baht/kg N, 0-46-0=26.00 Baht/kg P₂O₅, 0-0-60=13.50 Baht/kg K₂O, Sweet corn price = 6.40 Baht/kg

สมบัติของดินหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพด

เมื่อเปรียบเทียบบิโทธิพลของปุ๋ยไนโตรเจนต่อการเปลี่ยนแปลงสมบัติของดินหลังการเก็บเกี่ยว (Table 6) พบว่า ปริมาณอินทรีย์วัตถุไม่แตกต่างกัน

ดินก่อนปลูก มีค่าอยู่ในช่วง 1.29-1.45% เนื่องจากเศษตอซังส่วนเหนื่อดินถูกขนย้ายออกไปนอกพื้นที่และเหลือทิ้งไว้เฉพาะส่วนใต้ดินซึ่งมีปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงไม่มากพอต่อการเติมอินทรีย์วัตถุ

ลงไปดิน การจัดการปุ๋ยรวมกับการใส่เศษซากพืชในอัตราที่เหมาะสมจึงจะสามารถเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินได้ (Willigen et al., 2008) ถึงแม้ว่าอินทรีย์วัตถุในดินจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1-10%/ปี (Gunina and Kuzyakov, 2022) ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนทำให้อินทรีย์วัตถุถูกย่อยสลายเร็ว การตกค้างของธาตุอาหารในดินจึงต่ำ ส่วนฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม

ไม่แตกต่างกันทางสถิติจากการจัดการปุ๋ยแบบต่าง ๆ เฉลี่ยอยู่ในช่วง 127-131 และ 88-105 กก./กก. ตามลำดับ แต่มีการตกค้างของฟอสฟอรัสและโพแทสเซียมในดินสูง เนื่องจากการใส่ปุ๋ยสูตรเสมออย่างต่อเนื่องในการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร และฟอสฟอรัสเป็นธาตุอาหารที่ถูกตรึงในดินได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งดินที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียว

Table 6 Soil properties after harvesting sweet corn at Uthai Thani province in 2017

N rate (kg N/rai)	pH	OM (%)	Avail. P (mg P/kg)	Extr. K (mg K/kg)
0	5.5	1.45	125	97
8	5.3	1.34	131	96
16	5.2	1.36	127	88
24	4.8	1.45	129	105
32	5.2	1.35	127	91
40	4.4	1.29	120	96
Mean	5.1	1.38	127	96
F-test	ns	ns	<1	<1
CV (%)	9.8	8.2	13.8	28.1

^{ns} : not significant

สรุปผลการทดลอง

การปลูกข้าวโพดหวานพันธุ์ไฮบริด 3 ในดินร่วนเหนียว จ. อุทัยธานี ซึ่งมีอินทรีย์วัตถุต่ำ (1.34%) พบว่าการใส่ปุ๋ยไนโตรเจน อัตรา 8-40 กก. N/ไร่ ให้ผลผลิตฝักทั้งเปลือกไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าอยู่ในช่วง 3,213-3,525 กก./ไร่ แต่สูงกว่าการไม่ใส่ปุ๋ยเลย ข้าวโพดตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจน ดังสมการ $Y = -0.6989x^2 + 44.985x + 2803$ ($Y =$ ผลผลิตฝักทั้งเปลือก, $x =$ ปุ๋ยไนโตรเจน) โดยมีค่า $R^2 = 0.9106$ เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ด้วยวิธี VCR พบว่าการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอัตรา 16 กก./ไร่ ร่วมกับปุ๋ยฟอสเฟตอัตรา 5 กก./ไร่ และปุ๋ยโพแทช อัตรา 10 กก./ไร่ ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าทางเศรษฐกิจมากที่สุด ข้าวโพดมีการดูดใช้ธาตุอาหารทั้งหมด 25.7 3.7 และ 23.7 กก. N, P และ K/ไร่ ตามลำดับ และธาตุอาหารที่สูญหายไปกับผลผลิต 10.6 1.8 และ 7.8 กก. N, P และ K/ไร่ ตามลำดับ การจัดการปุ๋ยไนโตรเจนไม่

ทำให้ค่าพีเอชของดิน อินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์และโพแทสเซียมที่สกัดได้ในดินหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวานแตกต่างกันทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

- กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร. 2564. คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินสำหรับพืชไร่เศรษฐกิจ. เอกสารวิชาการ กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 105 หน้า.
- กองสำรวจดิน. 2523. คู่มือการจำแนกความเหมาะสมของดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ. เอกสารวิชาการเล่มที่ 2525. แผนที่ดินของประเทศไทยมาตราส่วน 1:500,000 กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 78 หน้า.
- คณาจารย์ภาควิชาปฐพีวิทยา. 2548. ปฐพีวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 547 หน้า.

- ชัชชนพร เกื้อหนุน พิระพงษ์ เขาวนพงษ์ ปัญจพร เลิศรัตน์
บรรณพิชญ์ สัมฤทธิ์ และ สายน้ำ อุดพัวย. 2564.
ผลของไบโอชาร์ต่อการเปลี่ยนแปลงความอุดมสมบูรณ์
ดินทราย-ดินร่วนปนทรายและดินเหนียวในสภาพ
โรงเรือน. รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด
กรมวิชาการเกษตร. แหล่งข้อมูล: <https://www.doe.go.th/plan/wp-content/uploads/2021/05/8> ผลของ
ไบโอชาร์ต่อการเปลี่ยนแปลงความอุดมสมบูรณ์ดินทราย-
ดินร่วน.pdf. สืบค้น: 1 ตุลาคม 2566.
- นงเยาว์ จันทรอินทร์ ทะนงศักดิ์ ประไพไทย สุวิมล
พุทธรจรรยาวงค์ พัชรภรณ์ ตีมุขขัฒา ทองพูน
เฉิดสมบูรณ์ อภิไธย ไตรโชค อรรพวรรณ จินะใจหาญ
ปิยะพล ระเบียบ และ สุรศักดิ์ คำนันท์. 2558. การศึกษา
การใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ตามค่าวิเคราะห์ดิน
สำหรับข้าวโพด. แหล่งข้อมูล: <https://tarr.arda.or.th/preview/item/ceibvpYU9 X9 vBQmBynZf A?keyword=ทนงศักดิ์%20ประไพไทย>. สืบค้น: 6
กันยายน 2566.
- สุรเดช จินตกานนท์ และ พัชรภรณ์ ไชริศมี. 2529.
อิทธิพลของอัตราและวิธีการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนที่มีต่อ
ปริมาณและคุณภาพของเมล็ดข้าวโพดหวานที่ปลูก
ในชุดดินกำแพงแสน. ใน: รายงานการประชุมวิชาการ
พืชผักแห่งชาติครั้งที่ 6, วันที่ 13-17 มกราคม 2529.
วิทยาเขตเกษตรนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6. 2562. ข้อมูล
เอกภาพพืชเศรษฐกิจ 17 จังหวัดภาคเหนือ: ข้อมูล
เอกภาพข้าวโพดหวาน. แหล่งข้อมูล: <https://ndoe.doe.go.th/plant-unity1.php?p=16>. สืบค้น: 10
พฤศจิกายน 2566.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2562. ส่งออกข้าวโพด
หวานทิศทางสดใส ครองแชมป์ส่งออกอันดับ 1 ของ
โลก. แหล่งข้อมูล: <https://www.oae.go.th/view/1/>
รายละเอียดภาวะเศรษฐกิจการเกษตร/30924/TH-H.
สืบค้น: 22 พฤษภาคม 2566.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565. ตารางแสดงรายละเอียด
ข้าวโพดหวาน. แหล่งข้อมูล: <http://www.oae.go.th/view/ตารางแสดงรายละเอียดข้าวโพดหวาน/TH-TH>. สืบค้น: 22 พฤษภาคม 2566.
- สันติ ธีรภรณ์ และ ดิสสพันธุ์ ธรรมภิรมย์. 2549. การใช้ปุ๋ย
กับข้าวโพด. หน้า 1-17. ใน: เอกสารประกอบการ
ฝึกอบรมหลักสูตร การใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพกับ
พืชเศรษฐกิจ. 23-24 พฤษภาคม 2549 สำนักวิจัย
พัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการ
เกษตร กรุงเทพฯ.
- เสาวคนธ์ เหมวงษ์. 2557. ผลของถ่านชีวภาพจากไม้ไผ่
และกลบต่อผลผลิตและประสิทธิภาพการดูดใช้
ไนโตรเจนของข้าวพันธุ์ชัยนาท 1. วารสารวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 16(1): 69-75.
- Biswas, D.K. and B.L. Ma. 2016. Effect of nitrogen
rate and fertilizer nitrogen source on
physiology, yield, grain quality, and nitrogen
use efficiency in corn. Canadian Journal of
Plant Science. 96: 392-403.
- Bray, R.H. and N. Kurtz. 1945. Determination of
total, organic and available forms of phosphorus
in soil. Soil Science. 59: 39-45.
- Bremner, J.M. 1960. Determination of nitrogen in
soil by the Kjeldahl method. Journal of
Agricultural Science. 55: 11-33.
- Davis, L.E. 1943. Measurements of pH with the
glass electrode as affected by soil moisture.
Soil Science. 56(6): 405-422.
- Dobermann, A. 2005. Nitrogen Use Efficiency – State of
the Art. Available at: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1319&context=agronomyfacpub>. Accessed: November
10, 2023.
- Eivazi, A. and F. Habibi. 2013. Evaluation of nitrogen
use efficiency in corn (*Zea mays* L.) variety.
World Applied Sciences Journal. 21(1): 63-68.
- Fageria, N.K., V.C. Baligar and C. A. Jones. 1997.
Growth and Mineral Nutrition of Field
Crops, 2nd Ed. New York: Marcel Dekker.
494 p.
- Gao, L., W. Li, U. Ashraf, W. Lu, Y. Li, C. Li, G. Li, G. Li
and J. Hu. 2020. Nitrogen fertilizer management
and maize straw return modulate yield and
nitrogen balance in sweet corn. Agronomy.
10(3): 362.
- Gunina, A. and Y. Kuzyakov. 2022. From energy to
(soil organic) matter. Global Change Biology.
28: 2169-2182.
- Johnson, G.W. and W.R. Raun. 2003. Nitrogen
response index as a guide management.
Journal of Plant Nutrition. 26(2): 249-262.
- Kaweewong, J. and A. Moonta. 2020. Nitrogen
requirements of sweet corn grown on Mea

- Rim soil series. Thai Journal of Science and Technology. 9(6): 811-820.
- Khan, A.A., A. Hussain, M.A. Ganai, N.R. Sofi and S.T. Hussain. 2018. Yield, nutrient uptake and quality of sweet corn as influenced by transplanting dates and nitrogen levels. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry. 7(2): 3567-3571.
- Kuo, S. 1996. Phosphorus. pp. 869-919. In: D.L. Sparks (ed.). Methods of Soil Analysis, part 3: Chemical Methods. Soil Science Society of America Book Series No. 5. and ASA, Madison, Wisconsin, USA.
- Liu, X., S.J. Herbert, A.M. Hashemi, X. Zhang and G. Ding. 2006. Effects of agricultural management on soil organic matter and carbon transformation – A review. Plant Soil and Environment. 52(12): 531–543.
- Moll, R.H., E.J. Kamprath and W.A. Jackson. 1982. Analysis and interpretation of factors which contribute to efficiency to nitrogen utilization. Agronomy Journal. 74: 562-564.
- Nelson, D.W. and L.E. Sommer. 1982. Total carbon, organic carbon, and organic matter. pp. 539-579. In: Method of Soil Analysis, Part 2. Chemical and Microbiology Properties. Agronomy Monograph 9 (2nd) ASA-SSSA, Madison, Wisconsin, USA.
- Oktem, A., A.G. Oktem and H.Y. Emeklier. 2010. Effect of nitrogen on yield and some quality parameters of sweet corn. Communications in Soil Science and Plant Analysis. 41: 832–847.
- Piper, C.S. 1966. Soil and Plant Analysis: A Laboratory Manual of Methods for the Examination of Soils and the Determination of the Inorganic Constituents of Plant. Hans Publisher, Bombay. 368 p.
- Pratt, P.F. 1965. Potassium. pp. 1022-1030. In: C.A. Black. (ed). Methods of Soil Analysis. Part II. Amer. Soc. of Agron. Inc. Madison, Wisconsin.
- Richard, L.A. 1954. Diagnostic and improvement of saline alkaline soils. U.S. salinity laboratory, U.S. Dept. Agricultural Handbook No. 60. 160 p.
- Willigen, P., B.H. Janssen, H.I.M. Heesmans, J.G. Conijn, G.J. Velthof and W.J. Chardon. 2008. Decomposition and accumulation of organic matter in soil; Comparisons of some model. Altera, Wageningen, The Netherlands. 73 p.
- Wu, P., Q. Dai and Q. Tao. 1993. Effect of fertilizer rates on the growth, yield, and kernel composition of sweet corn. Communications in Soil Science and Plant Analysis. 24: 237-253.